

Правові засади та особливості державної політики у сфері національних меншин (спільнот) в Україні, Болгарії та Китайській Народній Республіці

Legal Basis and Features of State Policy in the Sphere of National Minorities (Communities) in Ukraine, Bulgaria and China

Євген Гудима¹
Evgen Gudyma

¹ Scientific Research Institute of State Building and Local Government of National Academy of Law Sciences of Ukraine

80 Chernyshevs'ka, Kharkiv, 61002, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.93-21](https://doi.org/10.22178/pos.93-21)

LCC Subject Category:
KKY1-4999

Received 29.05.2023
Accepted 28.06.2023
Published online 30.06.2023

Corresponding Author:
v260353@gmail.com

© 2023 The Author. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей та правових засад сучасної державної політики у сфері національних меншин (спільнот) України, а також проблеми обмеження конституційних прав та свобод національних меншин (спільнот) у КНР та Болгарії.

Авторський методологічний аналіз включав низку філософських, загальнонаукових та спеціально наукових методів. Зокрема метод порівняльного правознавства застосовувався для аналізу досвіду КНР та Болгарії щодо обмежень прав національних меншин (спільнот). Компаративний метод сприяв узагальненню знань у сфері державної політики у сфері національних меншин (спільнот).

Репрезентовані позиції науковців та інституційних міжнародних органів щодо державної політики у сфері національних меншин (спільнот), мотивовано позицію казуальним виміром. Авторами розкрито ключові моменти державної політики у сфері національних меншин (спільнот), окрему увагу сконцентровано на проблемі позитивної дискримінації (особливого захисті) національних меншин. Вказано на труднощі реалізації державної політики у сфері національних меншин (спільнот) у КНР та Болгарії, а також піднято питання правового становища болгарської меншості (спільноти) України.

У статті відображено основні напрямки державної політики у сфері національних меншин (спільнот) та основні завдання Державної служби України з етнополітики та свободи совісті. Приклади дискримінації македонської національної меншини в Болгарії, з одного боку, і вільного, рівноправного розвитку всіх націй і народів, що проживають на території України, – з іншого, ні недосконалість міжнародного законодавства, ні слабкість міжнародно-правових інститутів захисту прав людини не є головною перешкодою для вільного національного розвитку народів та окремих індивідів. Як найважливіша умова та об'єктивний чинник такого розвитку виступає державна національна політика, яка може або сприяти національному розвитку, або гальмувати його.

Констатовано, що конституційні засади сучасної державної національної політики України утворюють положення Конституції України, що закріплюють найважливіші цінності конституційного ладу України. Звернено увагу, що національна політика України націлена насамперед на досягнення балансу, паритету інтересів кожної людини окремо та всіх народів (спільнот), що проживають на території України, у сфері національних відносин.

У висновку зазначено, що національна політика України – це правова політика держави у галузі регламентації правового статусу національних меншин, формування нормативної бази, що забезпечує реалізацію

національної політики на рівні органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні.

Ключові слова: національні меншини (спільноти); правові засади; етнополітика; державна національна політика; права та свободи; правовий захист.

Abstract. The article is devoted to the study of the peculiarities and legal foundations of modern state policy in the field of national minorities (communities) of Ukraine, as well as the problems of limiting the constitutional rights and freedoms of national minorities (communities) in China and Bulgaria.

The author's methodological analysis included several philosophical, general scientific and specifically scientific methods. In particular, comparative jurisprudence was used to analyse the experience of the People's Republic of China and Bulgaria regarding restrictions on the rights of national minorities (communities). The comparative method contributed to generalising knowledge in state policy in the field of national minorities (communities).

The positions of scientists and institutional international bodies regarding state policy in the field of national minorities (communities) are represented. The work is motivated by a casual dimension. The authors reveal the critical points of state policy in the field of national minorities (communities). Special attention is focused on the problem of positive discrimination (special protection) of national minorities. Difficulties in implementing state policy in the field of national minorities (communities) in China and Bulgaria are pointed out, and the issue of the legal position of the Bulgarian minority (community) in Ukraine is also raised.

The article reflects the main directions of state policy in the field of national minorities (communities) and the main tasks of the State Service of Ukraine on ethnopolitics and freedom of conscience. Examples of discrimination against the Macedonian national minority in Bulgaria, on the one hand, and the free, equal development of all nations and peoples living on the territory of Ukraine, on the other hand, neither the imperfection of international legislation nor the weakness of international legal institutions for the protection of human rights is the main obstacle for the free national development of nations and individuals. State national policy is the most critical condition and objective factor for such action, which can either promote national development or hinder it.

It was established that the constitutional principles of the modern state national policy of Ukraine from the provisions of the Constitution of Ukraine, which enshrine the most important values of the constitutional system of Ukraine. Attention is drawn to the fact that the national policy of Ukraine is primarily aimed at achieving balance and parity of interests of each individual and all peoples (communities) living on the territory of Ukraine in the field of national relations.

The conclusion states that the national policy of Ukraine is the state's legal policy in regulating the legal status of national minorities and forming a regulatory framework that ensures the implementation of national policy at the level of state authorities and local self-government in Ukraine.

Keywords: national minorities (communities); legal basis; ethnopolitics; state national policy; rights and freedoms; legal protection.

ВСТУП

Право кожної людини на власну національну самоідентифікацію, безумовно, є одним із її природних прав, без реалізації якого неможливий повноцінний розвиток та становлення особистості. Офіційне визнання державою особливого правового статусу національних меншин підтверджується наявністю законодавства, спрямованого на забезпечення

схоронності їх самобутньої культури, поліпшення адаптації до сучасних соціальних умов. Підтримуючи раціональну національну політику, держава здійснює превентивні заходи для запобігання національним конфліктам та забезпечує узгодження інтересів національних меншин та суспільства загалом. Забезпечення належної реалізації прав національних меншин спрямоване на подолання

стереотипів у розумінні тієї чи іншої групи, що ґрунтуються на етнічних, релігійних та інших характеристиках, що відрізняють їх від корінного населення.

Проблематиці теоретичного осмислення актуальних питань державної політики у сфері національних меншин (спільнот) України та зарубіжних країн присвячені публікації В. Бондаренка, М. Бучина, Л. Владиченко, В. Дроздова, В. Загурської-Антонюк, В. Єленського, О. Зайця, А. Колодного, В. Луценка, О. Федунь, О. Сагана, В. Токмана, Л. Филипович, У. Хаварівського, В. Ярмоленка та інших. Разом із тим, їх наукові роботи відображають лише окремі аспекти державної політики у сфері національних меншин (спільнот), комплексно не характеризуючи її сучасні виклики, стан і конституційно-правові засади.

Метою статті є аналіз правових засад державної політики у сфері національних меншин (спільнот) в Україні, Болгарії та КНР, визначення її сутності та особливостей, а також обґрунтування пріоритетів удосконалення.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проблематика державної політики у сфері національних меншин (спільнот) в Україні та зарубіжних країнах актуалізується, перш за все, в контексті необхідності запобігання і протидії їх дискримінації.

Доцільно відзначити, що 19 вересня 2005 р. Україна ратифікувала Європейську хартію регіональних мов або мов меншин 1992 р. (далі – Хартія), яка набула чинності 1 січня 2006 р. До мов меншин в Україні належать: білоруська, болгарська, угорська, гагаузька, іудейська, кримськотатарська, молдавська, німецька, польська, російська, румунська, словацька мови. Насамперед цей документ заснований на підході, який повністю поважає національний суверенітет та територіальну цілісність. Хартія призначена для захисту та заохочення регіональних мов і мов меншин, а також для того, щоб носії могли використовувати їх як у приватному, так і у громадському житті. Покладаючи на державу зобов'язання щодо заохочення, Хартія доповнює індивідуальні права носіїв мов меншин, що впливають із національного та міжнародного захисту меншин. Це надає імпульсу здійсненню прав меншин у повсякденній практиці. Держави-учасниці повинні активно заохочувати

використання цих мов в освіті, судах, адміністрації, засобах масової інформації, культурі, економічному та соціальному житті та транскордонному співробітництві [2].

Недемократичний характер національної політики у низці сучасних держав є нічим іншим, як насильницькою асиміляцією культурно, етнічно відмінних груп населення, що виявляється у відмові від офіційного визнання етнічних меншин, і навіть їх соціальної, політичної дискримінації, у заборонах використовувати рідну мову, інші культурні практики та ін.

Безпосередньо саме становище національних меншин у конкретних сучасних державах викликає чимало питань. Незважаючи на те, що в даний час існує спеціальна міжнародна нормативно-правова база, яка націлена на відстоювання прав представників національних меншин, слід констатувати, що у цій сфері досить часто трапляються питання, які важко вирішити.

У деяких державах національні меншини позбавлені державної підтримки розвитку національної культури, мови, більше того, ці держави не гарантують кожній людині, що належить до національної меншини, реалізацію її права на національну самоідентифікацію. Ця нецивілізована ситуація не може бути пояснена та виправдана ні з позицій конституційних країн, ні з погляду загальнолюдських цінностей, а також позитивного досвіду національного розвитку народів та громадян інших країн.

Так, наприклад, у КНР офіційно визнано 55 груп етнічних меншин, що у сукупності становить понад сто мільйонів. Однак у відсотковому співвідношенні дані народності займають лише 8% від чисельності населення країни. Досі деякі етнічні групи в КНР залишаються не визнаними на державному рівні через їх нечисленне представництво або важкодоступні райони проживання. Багато народностей, чисельність яких у сукупності налічує менше одного мільйона чоловік, були асимільовані ханьцями в процесі історичного розвитку китайських земель і більшою мірою вже втратили ознаки національної ідентичності [18].

Аналіз ключових проблем у міжетнічних відносинах у КНР на сучасному етапі історичного розвитку показав, що, незважаючи на зусилля китайських керівників у сфері економічного,

політичного та соціального регулювання ситуації, суперечності досі залишаються невирішеними. Діяльність влади в релігійній та культурній сферах багато в чому не співвідноситься з тезою про рівноправність усіх етносів та обмежує можливості дотримання національних традицій без порушення законодавчих норм. Лінгвістична політика призвела до того, що представники молодого покоління етнічних меншин практично не використовують свою мову, а для досягнення успіхів у роботі та навчанні їм необхідно досконало володіти китайською. При цьому уряд прагне підвищувати ступінь залучення малих народів до керівництва та дозволяє їм пред'являти свої вимоги через систему надання спеціальних квот на виборах до законодавчих та виконавчих органів влади. Так відповідно до регіональної системи етнічної автономії, особа, призначена на чолі автономного регіону, за законом є членом етнічної меншини регіону. Але за системи, за якої партія має верховну владу, політична влада в окрузі належить не голові регіону, а місцевому секретарю партії. Представникам етнічних меншин не надається перевага на посаду секретаря партії, а у всіх п'яти автономних районах Китаю, включаючи Тибет і Сіньцзян, пост секретаря партії займає китайський хань. Для етнічних меншин Китаю домінування партії є синонімом політичної системи, монополізованої китайцями Хань, що посилює невдоволення етнічних меншин [6].

Політика регіональної етнічної автономії та політики преференційного ставлення привнесла позитивні тенденції до підвищення рівня життя представників національних меншин, але саме з реалізацією цієї програми пов'язане збільшення чисельного складу ханського населення в районах історичного проживання національних меншин та поступове впровадження механізмів асиміляції місцевого населення. Важливо розуміти, що в етнічному складі КНР є багатонаціональною державою, що ускладнює як суспільну структуру, так і способи здійснення управління над народностями, кожна з яких має історичну та культурну специфіку. У цьому полягає не лише особливість міжетнічних відносин у Китаї, а й головна складність для здійснення гармонійного курсу в національній політиці: врахувати інтереси всіх 56 офіційно визнаних народів, не обмежуючи права якоїсь із груп, є практично неможливим завданням [18].

У тому ж напрямку розвивається політика ігнорування рекомендацій міжнародних організацій щодо визнання македонської меншості та припинення дискримінації щодо неї, а також щодо серії рішень Європейського суду з прав людини проти Болгарії у зв'язку з порушенням права македонців на створення організацій та проведення зборів (ст. 11, 13 Європейської конвенції). За останні роки Комітет міністрів Ради Європи у Страсбурзі дозволив визнати декілька таких рішень ЄСПЛ виконавчими. Незважаючи на це, жодна македонська організація досі не була зареєстрована [5, 7].

Національна політика Болгарії суперечить ст. 54 Конституції Болгарії, яка наголошує: «Кожен має право користуватися національними та загальнолюдськими культурними цінностями та розвивати свою культуру відповідно до своєї етнічної приналежності, яка визнається та гарантується законом» [16].

Болгарія прагне, щоб Північна Македонія визнала, що її історія, національна ідентичність і мова насправді болгарські. Це, зокрема, поклато б край розмовам про наявність у Болгарії окремої македонської меншини, адже йшлося б про «один народ» [17].

Приклади дискримінації македонської національної меншини в Болгарії, з одного боку, і вільного, рівноправного розвитку всіх націй і народів, що проживають на території України, – з іншого, дозволяють зробити висновок про те, що ані недосконалість міжнародного законодавства, ані слабкість міжнародно-правових інститутів захисту прав людини не є головною перешкодою для вільного національного розвитку народів та окремих індивідів. Як найважливіша умова та об'єктивний чинник такого розвитку виступає державна національна політика, яка може або сприяти національному розвитку, або гальмувати його.

Слід зазначити, що болгарська меншість відповідно до Всеукраїнського перепису населення становила 204,6 тис. осіб, найбільша частина компактно проживала в Одеській та Запорізькій областях, а також у Болградському, Арцизькому та Татутинському районах [15].

20 травня 2020 р. болгарські депутати закликали свій уряд вжити заходів для збереження болгарської громади у Болградському районі Одеської області, який відповідно до адміністративної реформи планується розділити на п'ять громад. Президент Болгарії Р. Радев

закликав Україну при проведенні цієї реформи, в тому числі в Одеській області, врахувати історичний характер статусу Болградського району, оскільки цей поділ загрожує компактному проживанню болгарської меншини і може позбавити їх права навчатися своєю рідною мовою. Болгарія зайняла погоджувальну позицію з Україною щодо її законів «Про освіту» та «Про забезпечення функціонування української мови як державної». В Україні працюють 42 школи, в яких вивчається болгарська як іноземна, та 57 недільних шкіл. У квітні 2018 р. міністри освіти Болгарії та України підписали Декларацію з імплементації мовної статті (ст. 7) Закону «Про освіту» та гарантування прав болгарської меншини. Поряд з вивченням державної мови, болгарська нацменшина матиме необхідні умови для вивчення та навчання рідною мовою. Україна та Болгарія працюватимуть над новим протоколом про співпрацю та обмін між міністерствами освіти обох країн [19]. Болгарська меншість в Україні є «живим мостом» між двома країнами, і вирішення проблем захисту її прав, зокрема мовних, є пріоритетом та національним багатством [14].

Національна політика є одним із основних напрямів політики держави як сфери державної діяльності, пов'язаної з відносинами між класами, націями та іншими соціальними групами, ядром якої є проблема завоювання, утримання та використання державної влади. Як зазначається у літературі [13], національна політика – це цілеспрямована діяльність держави щодо регулювання взаємовідносин між націями, етнічними групами, закріплена у відповідних політичних документах та правових актах держави.

Прикладом демократичних національних політик є сучасна національна політика України, яка з усією очевидністю доводить прямий зв'язок між політикою держави в галузі національних відносин та можливостями народів та окремих осіб щодо здійснення права на національне самовизначення.

Сучасна цивілізована національна політика включає сукупність доктринальних установок, правових, управлінських, соціально-економічних, освітніх, культурно-просвітницьких та інших заходів, спрямованих на забезпечення прав та інтересів громадян, заснованих на їх етнічній приналежності, і навіть прав близьких їм по культурі етнічних меншин за

кордоном. Більшість багатоетнічних держав мають офіційні формули національної політики, наприклад: «єдність у різноманітті» в Індії, політика багатокультурності у Канаді та ін.

Необхідною умовою дієвої, ефективної національної політики є її науковість, що передбачає суворий облік закономірностей та тенденцій розвитку націй та національних відносин, науково-експертне опрацювання питань, пов'язаних із регулюванням міжнаціональних відносин.

Демократична національна політика включає систему заходів, спрямованих на врахування, поєднання та реалізацію національних інтересів, на вирішення протиріч у сфері національних відносин. Важливими її напрямками у демократичних державах є підтримка самоорганізації та культурної діяльності етнічних громад, встановлення мовних та освітніх гарантій, особливих виборчих систем на користь етнічних груп, закріплення їх особливих прав в економічній діяльності, використання природних ресурсів тощо.

Конституційні засади сучасної державної національної політики України складають положення Конституції України, що закріплюють найважливіші цінності конституційного ладу України: визнання людини, її права та свободи – найвищою цінністю; цінність народовладдя; рівноправності та самовизначення народів в Україні; рівності прав і свобод людини і громадянина незалежно від раси, національності, мови; цінність державної цілісності та непорушність державного суверенітету; демократичні принципи побудови державного та суспільного життя та ін.

У ст. 11 Конституції України наголошено, що: «держава сприяє розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України» [8]. Правові основи інституту національних меншин закріплено у Конституції України. Основний Закон України проголосив нашу державу як гарант дотримання збереження прав усіх націй, які проживають на її території. Гарантійні засади по збереженню прав національних меншин викладено у статтях 23 і 24 Конституції України, у відповідності до яких «людина має право на вільний розвиток своєї особистості, рівність перед законом і відсутність дискримінації щодо представників національних меншин». У ст. 35 Конституції України гарантовано свободу світогляду та

віросповідання, у статтях 36 і 37 Конституції України закріплено «право на політичну діяльність і створення політичних партій». У ст. 53 Конституції України передбачено отримання освіти рідною мовою [8].

Загалом для демократичних законодавств є традиційною позитивна дискримінація (особливий захист) національних меншин. Проте слід розуміти, що релігія не є ознакою належності до певного етносу, оскільки вона, на відміну від мови та культури, не є національним, а є над етнічним, універсальним феноменом [9].

У відповідності до ст. 2 Декларації прав національностей України, «зберігається право національних меншин на традиційне розселення та територіально-адміністративних одиниць». Згідно ст. 3 Декларації гарантовано «вільне користування мовами національних меншин в усіх сферах життя». Декларування охорони пам'яток історії та культури народів закріплено у ст. 5 Декларації, також передбачено дозвіл культурного зв'язку національних меншин з історичною батьківщиною [3].

А у відповідності до Закону України «Про національні меншини в Україні» до національних меншин належать «групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою» [12].

Відповідно ст. 1 нового Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» від 13.12.2022 р. № 2827-IX, національна меншина (спільнота) України – це стала група громадян України, які не є етнічними українцями, традиційно проживають на території України в межах її міжнародно-визнаних кордонів, об'єднані спільними етнічними, культурними, історичними, мовними та/або релігійними ознаками, усвідомлюють свою приналежність до неї, виявляють прагнення зберегти і розвинути свою мовну, культурну, релігійну самобутність [11].

Згідно ст. 13 нового Закону України «Про національні меншини (спільноти) України», державна політика у сфері національних меншин (спільнот) має на меті: «сприяння розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності національних меншин (спільнот); інтеграцію національних меншин (спільнот) в українське суспільство на основі визнання прав і свобод людини і громадянина;

утвердження в українському суспільстві норм міжетнічної толерантності і взаємної поваги; зміцнення загальнонаціональної єдності та забезпечення мультикультурності українського суспільства». Досягнення перелічених цілей державної політики потребує не тільки сучасного адекватного правового регулювання прав і свобод національних меншин (спільнот), але й послідовної правозастосовної та правозахисної діяльності уповноважених державних органів із залученням інститутів громадянського суспільства.

При цьому, держава гарантує захист та забезпечує реалізацію прав і свобод осіб, які належать до національних меншин (спільнот), шляхом здійснення заходів у сфері державної політики, спрямованих на збереження, підтримку і розвиток їх самобутності та ідентичності, інтеграцію в українське суспільство (ч. 3 ст. 13 Закону) [11].

Національні та етнічні меншини загалом вдало пристосувалися до умов української національної політики. Адже держава через відповідні інституції зуміла організувати тісну співпрацю з великою кількістю етнічних груп. За допомогою діяльності дорадчих органів їхні представники мають можливість обіймати найвищі посади на різних рівнях законодавчої та виконавчої влади. Така система розвитку етнічної політики створює позитивний імідж України на міжнародній арені [20].

Державна служба України з етнополітики та свободи совісті є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав корінних народів і національних меншин в Україні [10].

Основні завдання Державної служби України з етнополітики та свободи совісті полягають у: реалізації державної політики у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав корінних народів і національних меншин в Україні; а також у внесенні на розгляд уряду пропозицій щодо формування державної політики у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав корінних народів і національних меншин в Україні [10]. Вказане дозволяє Державній службі України з етнополітики та свободи совісті безпосередньо впливати на розвиток та вдосконалення відповідної державної політики з урахуванням її конкретних

переваг, прогалин і недоліків, виявлених в рамках правозастосовної діяльності.

Національна політика України націлена насамперед на досягнення балансу, паритету інтересів кожної людини окремо та всіх народів (спільнот), що проживають на території України, у сфері національних відносин. Українська держава не прагне досягти громадянської єдності за рахунок нівелювання національних відмінностей. У зв'язку з цим декларація про національне самовизначення народів органічно доповнюється правом національне самовизначення кожного індивіда, тобто правом людини на національну самоідентифікацію, визначення своєї національної приналежності.

Як зазначається, в Україні гарантії та захист прав національних меншин на законодавчому рівні здебільшого відповідають світовим і європейським стандартам. Створена система органів державного управління у сфері міжетнічних відносин є цьому хорошим прикладом. Проте існує низка проблем, які необхідно розв'язувати на рівні парламенту, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування [1]. До прикладу, для розв'язань цих проблем на сучасному етапі необхідно прийняти Закон про «Концепцію державної етнопонаціональної політики України», визначити політико-правовий статус корінних народів, зокрема, депортованих національних меншин і етнографічних груп українського етносу, налагодити ефективний механізм реалізації прав національних меншин в Україні та здійснювати моніторинг за дотриманням цих прав [4]. Дієвим механізмом співпраці України з державами-сусідами у сфері правового захисту національних меншин стали двосторонні міжурядові комісії, зокрема: Змішана українсько-угорська комісія з питань забезпечення прав національних меншин (створена 1991 р.); Міжурядова українсько-словацька комісія з питань національних меншин, освіти і культури (1995 р.); Змішана міжурядова українсько-румунська комісія з питань

забезпечення прав національних меншин (1998 р.). Їхня головна мета – координація діяльності міністерств і відомств держав-сусідів щодо забезпечення прав нацменшин (угорської, словацької та румунської на території України та української на території Угорщини, Словаччини і Румунії) [1].

ВИСНОВКИ

У різних країнах світу державна національна політика може мати демократичний або недемократичний характер, істотно відрізняючись обсягом прав і свобод національних меншин (спільнот), їх реальністю, наявністю або фіктивністю відповідних державних гарантій тощо. В Україні організаційно-правові засади державної політики у сфері національних меншин (спільнот) створюють багатонаціональним народам, які проживають на території України, сприятливі умови для розвитку своєї національної ідентичності та культури на основі таких нормативно закріплених принципів, як свобода збереження самобутності, турбота про національні традиції та цінності, компетентність державних інстанцій та їх посадових осіб при вирішенні різних питань національної політики. Національна політика України – це правова політика держави у галузі регламентації правового статусу національних меншин (спільнот), що забезпечує реалізацію національної політики на рівні органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні. Вона передбачає об'єднання зусиль усіх ланок державної влади та суспільно-політичних структур для збереження міжнаціональної згоди, затвердження принципу рівноправності громадян різних національних меншин (спільнот), зміцнення солідарності між ними, забезпечення рівних правових, організаційних та матеріальних умов громадянам і національно-культурним формуванням для їхньої участі у суспільно-політичному, культурному житті України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Buchyn, M., & Dutchak, Kh. (2019). Osoblyvosti formuvannia ta realizatsii derzhavnoi polityky shchodo zakhystu prav natsionalnykh menshyn (na prykladi Ukrainy ta Respubliky Polshcha) [Peculiarities of Formation and Implementation of the State Policy for the Protection of National Minorities (on the Example of Ukraine and the Republic of Poland)]. *Visnyk Donetskooho*

- natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stusa. Serii politychni nauky, 4, 68–73. doi: 10.31558/2617-0248.2019.4.11* (in Ukrainian).
2. Council of Europe. (n. d.). *The objectives of the European Charter for regional or minority languages*. Retrieved June 15, 2023, from <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/the-objectives-of-the-charter>
  3. Deklaratsiia prav natsionalnostei Ukrainy [Declaration of the Rights of Nationalities of Ukraine] (Ukraine), 01.11.1991, No 1771-XII. Retrieved June 15, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12#Text> (in Ukrainian).
  4. Fedun, O., & Papish, N. (2016). *Polityko-pravovi aspekty zakhystu prav natsionalnykh menshyn v Ukraini* [Political and legal aspects of the protection of national minorities in Ukraine]. *Grani, 2*, 15–21 (in Ukrainian).
  5. Holovchenko, D. (2020, October 9). *Svoboda ob'iednan proty zahrozy separatyzmu – rishennia YeSPL* [Freedom of association against the threat of separatism - ECHR decision]. Retrieved from <https://sud.ua/ru/news/publication/181568-svoboda-obyednan-proti-zagrozi-separatizmu-rishennya-yespl> (in Ukrainian).
  6. Hoshino, M. (2019). Preferential policies for China's ethnic minorities at a crossroads. *Journal of Contemporary East Asia Studies, 8*(1), 1–13. doi: 10.1080/24761028.2019.1625178
  7. Ishchenko, N. (2022, July 19). *Pivnichna Makedoniia vidnovliuie rukh do YeS: chym dovelosia pozhertvuvaty Skop'ie* [North Macedonia resumes its movement towards the EU: what Skopje had to sacrifice]. Retrieved from <https://infopost.media/pivnichna-makedoniya-vidnovlyuye-ruh-do-yes-chym-dovelosya-pozhertvuvaty-skopye> (in Ukrainian).
  8. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine] (Ukraine), 28.06.1996, No 254к/96-BP. Retrieved June 15, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (in Ukrainian).
  9. Lutsenko, V. (2019). *Zabezpechennia realizatsii prav etnokonfesiinykh menshyn yak aktualne zavdannia derzhavnoi polityky Ukrainy u sferi relihii* [Ensuring the implementation of the rights of ethno-confessional minorities as a current task of the state policy of Ukraine in the sphere of religion]. *Naukovi zapysky IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 3-4*, 421-433 (in Ukrainian).
  10. Polozhennia pro Derzhavnu sluzhbu Ukrainy z etnopolityky ta svobody sovisti [Regulations on the State Service of Ukraine for Ethnic Policy and Freedom of Conscience] (Ukraine), 21.08.2019, No 12. Retrieved June 15, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/812-2019-п> (in Ukrainian).
  11. Pro natsionalni menshyny (spilnoty) Ukrainy [On national minorities (communities) of Ukraine] (Ukraine), 13.12.2022, No 2827-IX. Retrieved June 15, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text> (in Ukrainian).
  12. Pro natsionalni menshyny v Ukraini [About national minorities in Ukraine] (Ukraine), 25.06.1992, No 2494-XII. Retrieved June 15, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12#Text> (in Ukrainian).
  13. Rozenfeld, Yu., Herasina, L., & Osypova, N. (Eds.). (2001). *Politolohiia* [Political Science]. Kharkiv: Pravo (in Ukrainian).
  14. Shtekel, M. (2020, May 22). *Hirshyi variant rozvytku «natsionalnykh» raioniv – tse Prydnistrovia – ekskeriv-nyk Odeshchyny* [The worst option for the development of "national" districts is Transnistria - former head of Odesa region]. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/30629304.html> (in Ukrainian).
  15. State Statistics Service of Ukraine. (2021). *Vseukrainskyi perepys naseleння 2001 roku* [All-Ukrainian population census of 2001]. Retrieved from http://2001.ukrcensus.gov.ua/d/nl_2001.rar (in Ukrainian).

16. The Constitution of the Republic of Bulgaria (Bulgaria), 26.09.2003. Retrieved from <https://constitutionnet.org/sites/default/files/Bulgaria%20Constitution.pdf>
17. Vannek, L. (2020, November 18). *Mova – kamin spotykania mizh Bolhariieiu y Pivnichnoiu Makedoniieiu na shliakhu ostannoii do YeS* [Language is a stumbling block between Bulgaria and North Macedonia on the latter's path to the EU]. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/bolhariya-blokuye-vstup-makedoniyi-do-eu-cherez-movne-pytannya/30957064.html> (in Ukrainian).
18. Wu, X., & He, G. (2018). *Ethnic Autonomy and Ethnic Inequality: An Empirical Assessment of Ethnic Policy in Urban China*. *The China Review*, 18(2), 185-216.
19. Yevropeiska pravda. (2018, April 26). *Ukraina ta Bolhariia pidpysaly Deklaratsiiu pro movu osvity* [Ukraine and Bulgaria sign Declaration on the Language of Education]. Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/04/26/7081046> (in Ukrainian).
20. Zahurska-Antoniuk, V. (2010). *Stratehiia rozvytku etnopolityky v umovakh formuvannia nezaleznoi ukrainskoi derzhavy* [Strategy of Development of Ethnopolitics in the Conditions of Forming of the Independent Ukrainian State]. Retrieved from <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/download/3213/2787> (in Ukrainian).